

***Pentru o nouă ediție a
Tratatului de dialectologie românească***

Ioan DĂNILĂ

Universitatea „Vasile Alecsandri”, Bacău

A doua parte a secolului al XX-lea a înregistrat un spațiu fast pentru dialectologia românească: în intervalul 1971-1984, au apărut câteva lucrări de excepțională însemnătate pentru această disciplină în special și pentru științele limbii în general. Cronologic, aparițiile sînt următoarele¹: 1971/1972 – *Tratat de lingvistică generală*, realizat de un colectiv (de 14 specialiști), coordonat de Al. Graur, împreună cu Sorin Stati și Lucia Wald; 1972 – *Micul dicționar enciclopedic*, cu concursul a peste 200 de colaboratori, care au elaborat circa 77.000 de articole; 1972-1975 – ediția critică, în trei volume, a lucrării lui B. P. Hasdeu *Etymologicum Magnum Romaniae* (editor Grigore Brâncuș); 1973 – *Stilistica funcțională a limbii române*, de Ion Coteanu; 1974 – *Dicționar al limbii române vechi*, de Gheorghe Mihăilă; 1974-1975 – *Limba română contemporană*, curs universitar coordonat de Ion Coteanu; 1975 – *Compendiu de dialectologie română (nord- și sud-dunăreană)*, de Matilda Caragiu-Marioțeanu; *Dicționarul explicativ al limbii române* (coordonatori: Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche); 1976 – *Influența ortografiei asupra pronunțării literare românești*, de Flora Șuteu etc.

„Scurta cronologie” ar fi continuat cu două apariții fundamentale pentru cunoașterea varietăților regionale și istorice ale limbii române. În 1977, a apărut *Dialectologie română*, de Matilda Caragiu-Marioțeanu, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu și Romulus Todoran, „manual universitar, care introduce pe studentul în filologie în problemele fundamentale ale dialectologiei”², iar în 1984, sub egida Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice, apare *Tratat de dialectologie românească*.

Punctul de plecare al monumentalei lucrări (845 de pagini, 177 de hărți, glosar de termeni, bibliografie, rezumate) este cuprins într-o mărturie a coordonatorului, Valeriu Rusu: „... au apărut, în ultimii ani, tendințe și orientări noi în cercetarea dialectală, derivate din propriile noastre întrebări și căutări, care pregătesc, în mod discret dar cu încăpăținare țărănească, terenul unor noi germinații”³. Dacă *Dialectologie română* este un manual universitar, lucrarea din 1984 este „un tratat

¹ Apud Jana Balacciu, Rodica Chiriacescu, *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, Editura Albatros, 1978, pp. 52-53.

² Matilda Caragiu-Marioțeanu, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977, p. 3, *Prefață*.

³ Valeriu Rusu, *Prefață la Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1984, p. 6.

academic al domeniului avut în vedere, atât prin structura și economia sa, cât și prin modul de a înfățișa materia respectivă”⁴. Și totuși, în intenția realizatorilor, lucrarea se adresează „atât specialiștilor, cât și profesorilor, studenților, elevilor, oamenilor de litere, în general, tuturor celor preocupați, într-un fel sau altul, de acest aspect unic al creativității românești, limba română și totalitatea varietății ei spațiale”⁵.

Tratatul... este rodul proiectului inclus în planul de acțiune al Sectorului de dialectologie din cadrul institutului de specialitate din București pentru anii 1979-1981 și finalizat printr-un contract de cercetare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste (echivalentul Ministerului Culturii de azi). După „numeroase și aprinse ședințe ale Cercului de dialectologie”⁶, au fost definitive planurile capitolelor și subcapitolelor, dar viziunea decisivă a fost realizată în cuprinsul unei mese rotunde (27-28 nov. 1981), menită a realiza necesara unitate asupra conținutului. Considerente care nu au fost făcute publice au determinat ca lucrarea – de importanță covârșitoare pentru reconsiderarea identității noastre naționale în spațiul danubiano-pontic – să nu apară în Capitală, la Editura Academiei R.S.R. (cea mai indicată) sau la Editura Științifică și Enciclopedică ori măcar la Editura Didactică și Pedagogică, precum *Dialectologie română*, ci la o editură din provincie – e drept, cu mare tradiție. Într-un moment confesiv, Valeriu Rusu, căruia i se datorează reușita demersului, relatează cum l-a convins pe Ilarie Hinoveanu să publice lucrarea, amenințată, aproape sigur, de numeroasele discuții despre unitatea limbii române în dreapta și în stînga Prutului, îndeosebi.

Meritul esențial al *Tratatului...* este că, spre deosebire de *Dialectologie română* – care se constituie într-un mijloc de introducere în intimitatea disciplinei –, valorifică achizițiile în domeniu, în primul rînd cele oferite de atlasele lingvistice. De la înălțimea acestor materiale de certă valoare documentară, autorii studiilor au resimțit obligația de a lua atitudine față de necesitatea interpretării juste, cu referiri la eșantioane lingvistice, a specificului limbii române în spațiul formal ori în medii alogene. Exemplele de limbă vie sînt numeroase și edificatoare pentru susținerea unui punct de vedere. S-a ivit astfel profilul unei „prime sinteze academice de dialectologie românească”⁷, realizată, din păcate, într-un tiraj redus. (În caseta tehnică apare doar bunul de tipar: 27.XII. 1984.)

O lucrare colectivă care antrenează atât de mulți colaboratori este pîndită de pericolul fragmentarismului și al discontinuității stilistice. Al. Graur, coordonatorul principal al *Tratatului de lingvistică generală* (București, Editura Academiei R.S.R., 1972), și-a asumat riscurile unui proiect similar: „Desigur, nu toate problemele au fost tratate la același nivel” și cu aceeași adîncime – recunoaște reputatul lingvist. Urmează argumentele („Un număr mare de autori (14), o diversitate de preocupări, înglobate toate în lingvistica actuală, duc fatal la o oarecare diversitate stilistică”) și

⁴ *Ibidem*, p. 9.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, Notă, p. 11.

⁷ *Ibidem*.

soluțiile („Fără a încerca să anuleze personalitatea autorilor, fără a împiedica plasarea lor pe poziții ușor diferite, după temperament și după subiectul tratat, comisia de revizie s-a străduit să elimine cel puțin diversitatea de concepții”)⁸.

Au trecut, așadar, aproape trei decenii de la apariția *Tratatului...*, răstimp în care s-au tipărit alte numeroase studii privitoare la varietățile regionale ale dacoromânei. S-au ținut congrese, conferințe naționale ale dialectologilor români, s-au diversificat și perfecționat mijloacele de colectare, stocare și interpretare a materialului lingvistic, încât se impune o nouă ediție a *Tratatului de dialectologie românească*, menită a sintetiza rodul cercetărilor de pînă acum și a le asocia cu cele din plan european și internațional. Se va încumeta cineva să elaboreze măcar un proiect de o asemenea anvergură? Greu de spus, dacă luăm în seamă mărturisirile lui Valeriu Rusu despre avatarurile ediției din 1984.

Dacă se ivește perspectiva reeditării acestei sinteze mai mult decît necesare științelor limbii de la noi, ne permitem cîteva observații rezultate dintr-o lectură aplicată a *Tratatului...*. Nu dorim altceva decît să venim în sprijinul aceluia visat colectiv care s-ar ocupa de retipărirea lucrării și să îndrepte – dacă erata noastră se confirmă – scăpările mai ales de natură redacțional-tipografică.

În ceea ce privește conținutul propriu-zis, nu avem căderea să omitem opinii, dat fiind prestigiul incontestabil al autorilor, dar considerăm că ar trebui înlocuit termenul „macedoneană” cu „aromână” și, de asemenea, preluarea modelului lingvistic reprezentat de capitala țării să se facă admițînd anumite rezerve⁹.

Însemnările noastre privind nivelurile limbii și reprezentarea lor nu sînt numeroase, dar pentru mai multă operativitate, le-am grupat astfel:

A. Fonetică

A.1. Vocale

a) *maică-mii, maică-tii, maică-sii* (cf. DOOM₂ – 2005), în loc de *maică-mi, maică-ti, maică-si* (TDR, p. 475, nota 123);

b) „*i* final afon” (p. 291 al. 5; p. 296, al. 2) ar trebui compatibilizat cu terminologia din DOOM₂: „*i* «șoptit», asilabic sau afonizat” – p. XXXIII) sau chiar cu altă accepție;

A.2. Consoane

a) *ipocoristic* (p. 345, al. 3 jos), în loc de *hipocoristic* (DOOM_{1,2});

b) în unele neologisme, consoana *s* intervocalică a depășit statutul de stagiară și a trecut la *z* (p. 757 ș.a.): *ocluzivă* (nu *oclusivă*) și compusele cu *izo-*: *izoglose, izofone, izomorfe, izolexe* (cf. DOOM₂: „*cvasi-* se scrie și se citește cu *s* – *cvasitotalitate, cvasiunanimi*), dar *izo-* cu *z* – *izofonă, izoglosă, izolexă* – p. XLIX, punctul 10), în loc de *iso-*;

⁸ Al. Graur, *Cuvînt-înainte la Tratat de lingvistică generală*, București, Editura Academiei R.S.R., 1972, p. 6.

⁹ Cf. *Bucureștiul văzut de Ion-Codru Drăgușanu: ironie, realism și actualitate*, în „Limbă și literatură”, nr. 1-2/2006, p. 64. În TDR, p. 202, al. 2 sus.

c) la capitolul rezervat subdialectului bănăţean nu se discută despre rostirea lui *ş* ca *s* şi a lui *j* ca *z* (remarca de la p. 262, r. 1 jos e insuficientă, deşi sînt citate studiile lui Mircea Borcilă tipărite în 1965-1966 (*Bibliografie*, p. 790) şi al lui Romulus Todoran, din 1975 (*ibidem*, p. 834).

A.3. Litere

a) excludere

r: *graiurilo_nordice* (p. 339, r. 21 jos); *dinte* (în loc de *dintre* – p. 201, r. 5 jos); *R*: *TD_I 765* (p. 185, al. 3 sus);

b) suplimentare/inutile

s: „complement de relaţie (exprimat, în româna literară, prin suspin): *a dormi nu pot dormi*” (p. 343, al. 7 jos), în loc de *supin*;

c) substituie

– „paletalelor”, în loc de *palatalelor* (p. 285, r. 7 jos); „pronune conjunct” (p. 338, r. 24 jos), în loc de *pronume*; „onomaseologic”, „semaseologic”, pentru *onomasiologic* şi *semasiologic*, p. 735, al. 3 sus; (*teoria valurilor*, nu *teoria valorilor*; p. 739, r. 12 sus; „CUVINTE ŞI LUCRURI”, nu LUCRĂRI, p. 742, r. 19 jos; (*nouveaux*, în loc de *nonveaux*), p. 753, r. 10 jos; (*dialectul*, nu *dialectal*), p. 758, r. 15 sus; *provensala*, nu *provansala*, p. 758, r. 5 jos; (*instră*, pentru *intră*), p. 761, r. 12 jos; (STRĂROMÂNĂ, nu STRĂROMANĂ), p. 770, r. 12 sus;

d) inversare/metateză: p. 771, r. 22 sus (*repertrou*).

A.4. Accentul

– în cazul accentului dublu (principal + secundar), se impune diferenţierea prin poziţie: *mînalăltă* (p. 345, r. 9 sus); adesea nu este marcat, ca la p. 303, al. 3 jos; p. 735, r. 18 jos; p. 769, r. 14 sus: *États*; p. 758, r. 3 sus: *Étude*; termenul *koiné* (cu accent pe ultima silabă) nu prezintă accentul grafic pe *e* (*koiné*) nici în DOOM₁ şi nici în DOOM₂.

B. Punctuaţia

B.1. Parantezele

– nemotivate: p. 740, r. 2-3 sus;

– lipsa unei paranteze: p. 314, r. 3 jos; p. 744, r. 14 sus; p. 750, r. 22 sus; p. 758, r. 15 jos; p. 760, r. 2 jos; p. 766, r. 16 sus (=); p. 767, r. 27 sus; p. 7; p. 773, r. 20 jos;

– lipsa ambelor paranteze: p. 753, r. 1-2 sus; p. 770, r. 2 jos.

B.2. Ghilimelele

– lipsă: p. 732, r. 5 sus; p. 734, r. 7 sus („interlocutor”);

– nemotivate, p. 190, al. 5 sus.

B.3. Punctul

– plasat incorect: p. 740, r. 24 sus; p. 753, r. 13 sus; p. 755, r. 23 jos; p. 756, r. 16 jos; p. 757, r. 17 sus; p. 758, r. 4 sus; p. 760, r. 18 sus; p. 761, r. 15 sus; p. 763, r. 12 sus; p. 763, r. 22 sus; p. 764, r. 21 sus; p. 765, r. 4 sus;

p. 766, r. 1 jos; p. 768, r. 20 sus; p. 769, r. 17 sus; r. 1 jos; p. 772, r. 8 jos; p. 773, r. 6 jos;

- lipsă pe *i*: p. 303, al. 3 jos;
- echivalent cu punct și virgulă: p. 321, r. 9 sus; p. 752, r. 17 sus;
- echivalent cu două puncte: p. 740, r. 10 sus;

B.4. Virgula

a) lipsă: p. 479, r. 7 jos; 515, r. 5 sus; p. 241, r. 12 jos; p. 321, r. 5 sus; p. 331, r. 14 sus și r. 16 sus; p. 184, r. 22 jos, al. 1 jos, al. 2 sus, al. 3 sus; p. 185, r. 1,2,3,4 sus; p. 268, r. 15 sus; p. 284, nota 232; p. 268, r. 12 sus; p. 241, r. 19 sus; p. 243, r. 16 sus; p. 733, r. 20 jos; p. 734, r. 10 jos; p. 735, r. 2 sus; p. 737, r. 18 jos; p. 739, r. 17 jos; p. 743, r. 23 sus; p. 744, r. 16 sus; r. 21 sus; r. 24 sus; p. 750, r. 1 sus; r. 17 jos; p. 751, r. 21 jos; r. 7 jos; p. 752, r. 17 jos; p. 754, r. 4 sus; p. 755, r. 18 jos; p. 757, r. 11 sus; r. 9 jos; r. 3 jos; p. 758, r. 23 sus; r. 3 jos; p. 759, r. 22 sus; r. 18 jos; r. 10 jos; p. 760, r. 13 jos; p. 764, r. 1 jos; p. 766, r. 17 sus; p. 767, r. 4 sus; r. 6 sus; p. 769, r. 11 sus (+ apozitie explicativă); r. 22 sus; p. 773, r. 9 jos; r. 7 jos;

b) nemotivată: p. 185, r. 10 jos; p. 192, r. 9 sus; p. 195, r. 12 sus; p. 243, r. 23 jos; p. 244, r. 7 sus; p. 263, r. 13 jos; p. 266, r. 13 jos; p. 267, r. 3 jos; p. 268, r. 14 sus; r. 19 sus; r. 22 sus; p. 269, r. 4 sus; p. 349, r. 23 sus; p. 481, r. 22 sus; p. 731, r. 5 jos; p. 733, r. 16 jos, r. 24 jos; p. 735, r. 6 jos; p. 738, r. 11 sus; p. 739, r. 4 sus (de două ori); r. 7 sus; r. 8 sus; p. 740, r. 22-23 sus; p. 741, r. 4 sus; p. 743, r. 2 sus (de două ori); p. 744, r. 17 sus; p. 745, r. 12 jos (+ *sau*, adesea); p. 747, r. 7 sus; r. 17 sus; r. 22 sus; r. 28 sus (*J. C., Bouvier*); p. 751, r. 10 sus; r. 8 jos; p. 752, r. 23 sus; p. 753, r. 12 sus; p. 755, r. 24 jos; p. 756, r. 5 sus (+ *sau*); p. 757, r. 5 jos (+ *sau*); p. 759, r. 15 jos; p. 760, r. 22 sus (+ *sau*); r. 6 jos; p. 761, r. 9 jos (+ etc.); r. 8 jos (+ *sau*); p. 763, r. 18 sus (S, P); r. 3 jos (+ *sau*); p. 764, r. 7 sus; r. 19 sus (apozitia determinativă); r. 24 sus; r. 25 sus (+ *sau*); r. 26 sus (S, P); r. 27 sus (+ *sau*); r. 28 sus (S, P); r. 30 sus (S, P); p. 765, r. 18 sus; p. 765, r. 1 jos (*publiés.*); p. 767, r. 23 sus (S, P); r. 8 jos (+ c. direct); p. 768, r. 4 sus (+ *sau*); r. 5 sus; r. 10 sus (S, P: „Schimbarea situației, determină...”); r. 10 sus (+ c. direct); r. 17 sus (+ c. direct); p. 769, r. 14 (+ c. direct); p. 770, r. 3 jos; p. 771, r. 9 sus; p. 773, r. 6 jos (+ c. direct);

c) regimul grupului de două virgule

- absente: p. 762, r. 22 sus;
- nemotivate: p. 290, r. 7 sus; p. 752, r. 5-6 sus; r. 25 sus; p. 754, r. 12 sus; p. 764, r. 19 sus (*, deci.*); r. 19-20 sus (*, totuși.*); r. 20 sus (+ c. direct); r. 14 jos (+ c. direct); r. 6 jos (+ *și*);
- absența celei de-a doua virgule: p. 262, r. 7 jos; p. 289, r. 4 jos; p. 736, r. 17 jos; p. 739, r. 12 sus; p. 750, r. 24 sus; p. 755, r. 6; p. 764, r. 1 sus; r. 10 sus; p. 769, r. 15 sus (unitate explicativă); p. 772, r. 13 sus (unitate sintactică explicativă); p. 774, r. 3 sus;

- abundente/redundante/pleonastice: p. 320, r. 1-2 jos; p. 321, r. 16 jos; p. 738, r. 8 sus;
 - echivalente cu alte semne de punctuație:
 - cu o paranteză: p. 773, r. 20 jos;
 - cu două linii de pauză: p. 9, r. 25 jos; p. 5, r. 6 jos (prima linie de pauză), într-o frază de 20 de rînduri; p. 731, r. 16-17 jos; p. 761, r. 16 sus: – *geografic [...] social* – ; p. 771, r. 20 sus (– *franceza, de exemplu* –);
 - cu parantezele: p. 314, r. 3 jos;
 - d) substitutul altui semn de punctuație:
 - în locul semnului punct și virgulă: p. 10, r. 1 jos; p. 733, sus (conținutul parantezei); p. 739, r. 21 jos ș.u.; p. 740, r. 17 jos; p. 749, r. 19 jos; p. 751, r. 19 jos; p. 757, r. 22 jos; r. 21 jos; p. 764, r. 18 sus; p. 772, r. 11 sus;
 - în locul punctului: p. 742, r. 4 jos; p. 752, r. 13 jos;
 - în locul liniei de pauză: p. 758, r. 5 jos („regionale”–);
 - în locul cratimei: p. 769 (*David, jr.*), r. 12, 14, 16 sus;
 - e) substituită de alte semne de punctuație:
 - înlocuită de două puncte: p. 741, r. 4 sus;
 - f) în combinație cu alte semne de punctuație:
 - cu linia de pauză (plasată înaintea acesteia): p. 241, r. 25 jos; p. 740, r. 4 jos;
 - cu paranteza (plasată înaintea acesteia): p. 737, r. 15 sus; p. 740, r. 24 sus; p. 741, r. 21 jos; p. 742, r. 10 jos; p. 745, r. 8 jos; p. 773, r. 13 jos;
 - cu punctul (plasată în fața acestuia): p. 762, r. 16 sus;
 - g) virgula utilitară/stilistică:
 - cu intenția de a evita cacofoniile: p. 747, r. 22 sus.
- B.5. Două puncte
- substituite de punct și virgulă – p. 736, r. 8 jos; p. 762, r. 15 sus;
 - lipsă: p. 757, r. 25 sus (+ enumerare);
 - suplimentare/inutile: p. 761, r. 12 jos;
 - în locul virgulelor: p. 772, r. 18 sus.
- B.6. Punctul și virgula
- înlocuit de virgulă: p. 762, r. 19 sus;
 - în locul punctului: p. 773, r. 17 jos;
 - în locul semnului două puncte: p. 773, r. 16 sus.
- C. Ortografia
- C.1. Apostroful
- inconsecvent: p. 261, r. 18 jos (corect, la r. 19);
 - echivalat cu cratima: p. 218, r. 2 jos.
- C.2. Cratima
- a) lipsă: p. 191, al. 6 sus; p. 731, r. 7 jos; p. 765, r. 3 sus; p. 769, r. 8 jos (*mass-media*);

- b) nemotivată: p. 196, r. 3 sus; p. 331, r. 12 sus; p. 742, r. 23 sus; p. 762, r. 23 sus; p. 765, r. 23 sus (*zigzag*); p. 766, r. 11 sus; p. 767, r. 14 sus;
- c) substituită prin linia de pauză: p. 303, r. 10 jos;
- d) în toponime (cratima toponimică)
- forme corecte la p. 798 (*Râmnicul Sărat*, nu *Râmnicu-Sărat*, în conformitate cu DOOM_{1,2}) și p. 286 (*Alba Iulia* – DOOM₂, dar *Alba-Iulia*, în DOOM – 1982);
 - incorectă: p. 209, al. 2 jos; (*Neagra-Șarului*);
- e) incertă: p. 262, r. 22 jos.
- C.3. Blancul
- absent: p. 303, al. 3 jos (-a, pentru – a); p. 308, al. 3 sus (*s-opucat*, pentru *s-o-pucat*); p. 314, r. 1 jos; p. 732, r. 2 sus (*dealtfel*, pentru *de altfel*), p. 342, r. 15 sus (*deasemenea*, pentru *de asemenea*); p. 751, r. 17 sus.
- C.4. Litere majuscule
- p. 732, r. 4, 5, 7 jos; p. 740, r. 18 jos (în paranteză); p. 761, r. 7 jos (*vezi*, nu *Vezi*); p. 767, r. 14 sus (*Vezi*); r. 8 jos (*Vezi*); p. 771, r. 19 sus; r. 12 jos (Asociația Fonetică Internațională); p. 773, r. 2 jos (*Vezi*).
- D. Vocabularul
- D.1. Îmbogățirea vocabularului
- sintagma latinească *verba dicendi* este invariabilă: p. 266, r. 2 jos; p. 332, r. 1 jos; p. 340, r. 17 jos;
- D.2. Structura morfematică a cuvântului
- a) Sufixe/sufixoide
- lexicale: *ucrainean* (p. 320, r. 1,2 jos; p. 201, r. 13 jos); *crișean* (p. 285, r. 2 sus; p. 751, r. 15 jos; p. 770, r. 22 jos); *receptacul* (p. 349, r. 3 jos, peste note); subdialectul *moldovean* (p. 208), *moldovenesc* (p. 421, nota 21) – inconsecvență;
 - gramaticale: *-ră* (sufix de plural), p. 308, r. 1 jos; p. 309, r. 9 sus.
- b) Prefixe
- *de(s)-* (p. 349, r. 3 jos);
 - *in-/im-* (p. 335, r. 11 jos).
- c) Desinențe
- verbale (*precedă*: p. 326, r. 3 sus; p. 335, r. 14 sus; p. 341, r. 8 sus; r. 17 sus; r. 22 jos; p. 342, al. 5 jos; p. 343, al. 3 jos; p. 344, al. 3 sus, al. 4 sus);
 - nominale: *-uri/-e* (corect, *timbruri vocalice*, nu *timbre* – p. 288, r. 7 jos).
- D.3. Semantică
- proprietatea termenilor: p. 185, r. 24 jos; p. 237, nota 1; p. 241, r. 8 sus; p. 307, r. 2 jos; p. 479, al. 4 jos; p. 754, r. 21 jos (*summum*, în loc de *sumă*);

- vulgarizare: p. 263, r. 18 jos; p. 304, r. 13 jos;
- insuficiență semantică: p. 761, r. 11 sus (*presiunii exercitate* [asupra acestora]).
- E. Morfologie
 - E.1. Părți de vorbire
 - a) Articolul
 - hotărît propriu-zis enclitic *-l*: p. 190, r. 2 jos; p. 734, r. 13 jos; p. 761, r. 1 sus; p. 771, r. 23 sus;
 - posesiv-genitival: p. 243, r. 14 jos; p. 764, r. 22 sus (AL UNUL...).
 - b) Pronumele
 - relativ simplu: p. 761, r. 16 jos: *al cărei*;
 - relativ compus: p. 304, r. 21 sus; p. 311, r. 10 sus;
 - negativ ≠ nehotărît: p. 335 sus.
 - c) Numeralul
 - cifre, în locul literelor: p. 758, r. 21 jos.
 - d) Verbul
 - de separat alte părți de vorbire decât verbul, la pp. 310-311.
 - e) Prepoziția
 - lipsă: p. 731, r. 1 sus (*în atlase...*); p. 735, al. 7 sus: „*cu informator unic*”; p. 737, r. 17 jos; r. 12 jos; p. 755, r. 4 sus;
 - substituită cu altă prepoziție: p. 740, r. 20 jos; p. 760, r. 15 jos; p. 770, r. 18 sus (*dintre*, nu *între*).
 - f) Conjunția
 - absentă: p. 740, r. 5 sus; p. 765, r. 15 jos;
 - corelative: p. 268.
 - E.2. Categoriile gramaticale
 - gradul de comparație al adjectivului: „mai mult sau mai puțin completă” (p. 757, r. 1 jos + p. 758, r. 1 sus); p. 77;
 - depluralizare (singularul în locul pluralului): p. 479, r. 21 jos; p. 771, r. 10-11 sus;
 - masculinul în locul neutrelui: p. 738, r. 15 jos (*ambii versanți* – DOOM₂).
- F. Sintaxa
 - a) Topica: p. 185, r. 23 jos; p. 739, r. 8 jos („*la care se referă...*”); p. 740, r. 3 jos.
 - b) Acordul
 - al unui termen generic: p. 194, r. 15 jos;
 - al corelativului terminologic: p. 334, r. 8-10 jos;
 - al predicatului cu subiectul: p. 192, r. 14-16 jos; p. 479, r. 17-18 jos, r. 4 jos; p. 737, r. 24 jos; p. 752, r. 18 jos;
 - al verbului cu subiectul secundar: p. 73, r. 4 sus;
 - al verbului cu numele predicativ multiplu: p. 761, r. 16 jos;

- al adjectivului în genitiv-dativ: p. 738, r. 7 jos; p. 759, r. 24 jos.
- G. Stil și compoziție
- a) Pleonasm
 - p. 243, r. 3 sus; r. 17 sus; r. 26 sus; p. 285, r. 7 jos; p. 289, al. 4 sus, r. 2; r. 5 jos; p. 290, r. 2 sus; p. 479, r. 17 jos; r. 7 jos; p. 736, r. 3 jos; p. 760, r. 9 jos.
- b) Redundanță
 - p. 262, r. 12 jos; p. 730, r. 6 jos.
- c) Hipercorectitudine
 - p. 741, r. 18 sus („din punctul de vedere tipologic”).
- d) Cacofonii
 - p. 269, r. 8 jos; p. 481, r. 16 sus; p. 744, r. 2 sus; p. 747, r. 22 sus; p. 748, r. 10 jos; p. 758, r. 12 jos.
- e) Alineate
 - p. 241 sus, al. 2; p. 733, al. 5 sus; p. 743, al. 3 sus („Referitor la...”).
- f) Ambiguități
 - p. 741, r. 21-22 sus („trăsături conservatoare și inovatoare”).
- g) Repetiții
 - p. 759, r. 19 jos (*fața – față*).

Tabloul de mai sus s-a încheiat după o luptă strânsă cu noi înșine. Era gata să renunțăm, gândind că demersul nostru este inutil. Depășiserăm însă jumătatea drumului (inventarul ne-a luat două zile încheiate) și calea de întoarcere ni se părea rușinoasă. Ne-am amintit apoi că un cunoscut dialectolog tipărise un fel de jurnal de corector, bine primit de confrăți: avem nevoie de cineva care să vegheze și la CUM scriem, nu doar la CE scriem. Mai mult decât atât: dacă materialul de față nu va fi suportul unei noi ediții a *Tratatului...*, atunci să fie măcar o erată a acestuia. Sau, de ce nu, să-i fie de folos profesorului de limba și literatura română, absolvent al unui curs de dialectologie care, sperăm, i-a stîrnit interesul¹⁰. Parcurgînd această *corrigenda*, va fi mulțumit că nu confundă „teoria valorilor” cu cea a valorilor și că sintagma „cuvinte și lucruri” trebuie să rămîna intactă.

Încheiem cu cîteva remarci: lista de erori (între care se detașează cele referitoare la folosirea virgulei) nu afectează calitățile indubitabile ale *Tratatului...* (deși nici pe departe nu este epuizat inventarul greșelilor); normele ortografice s-au modificat din 1984 înapoi, iar cele din 2005 nu sînt aplicate unitar; era imposibil ca la o cantitate uriașă de informație să nu se strecoare și inexactități ținînd de funcționalitatea limbii române; admirația noastră pentru coordonatorul sintezei, dr. Valeriu Rusu, este uriașă, nutrinde speranța că tot Domnia Sa va da la iveală o nouă

¹⁰ Pe această temă, Vasile Frățilă are un foarte util articol, publicat în „Limba și literatură” (I, 1985, pp. 110-120): *Importanța dialectologiei și a onomasticii în formarea profesorului de limba și literatura română*.

ediție a *Tratatului...* (Pînă atunci, ne delectăm cu textele apărute sub semnătura sa în „Viața medicală”, la rubrica *Lexis*.)

Iar dacă va fi să apară varianta revăzută și îmbogățită a lucrării, propunem să se includă un indice de termeni și altul de cuvinte și afixe, utile pentru cititorul din ce în ce mai grăbit.

Bibliografie selectivă

Balacciu, Jana, Rodica Chiriacesu, *Dicționar de lingviști și filologi români*, București, Editura Albatros, 1978.

Caragiu-Marioțeanu, Matilda, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Romulus Todoran, *Dialectologie română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1977.

Frățilă, Vasile, *Importanța dialectologiei și a onomasticii în formarea profesorului de limba și literatura română*, în „Limbă și literatură” I, 1985.

Rusu, Valeriu, *Prefață la Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1984.